

Oikeusministeriö

Sisäministeriön lausunto rikosvahinkolain arviomuistiosta

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa 18.6.2021 päivätystä arviomuistiosta, jossa käsitellään rikosvahinkolain (1204/2005) muutostarpeita. Sisäministeriö lausuu seuraavaa.

Rikosvahinkolain voimassaoloaika ja aiemmasta arviomuistion laatimisesta kulunut aika huomioiden rikosvahinkolain korvaussuojan ajantasaisuuden tarkastelu on perusteltua. Rikosvahinkojen korvausjärjestelmä ja korvaussuoja vastaavat pääosin rikoksen uhrin ja hänen läheisensä tarpeita. Enimmäiskorvausten määrien ja niiden keskinäisten suhteiden tarkastelu on tarpeellista tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden säilyttämiseksi.

Rikosvahinkolain perusteella maksettavien korvauskattojen tasokorotukset ovat kannatettavia. Tämä pätee aineettomista vahingoista, henkilövahingoista ja kärsimyksestä maksettavaan yhteiskorvaukseen. Arviomuistiosta esitetty korvauskäytännön kuvaus osoittaa, että korvausten enimmäismääriä tai niitä suurempi korvauksia käytetään varsin maltillisesti. Tasokorotusten tarkastelua puoltaa rikosvahinkolain tarkoitus tukea rikoksen uhrin fyysistä ja henkistä toipumista. Korotukset mahdollistaisivat teko-olosuhteiltaan ja rikoksen uhrin kohdistuvilta vaikutuksiltaan erilaisten rikosten seurauksiin puuttumisen ja todennäköisesti vähentäisivät rikoksen uhrin tarvetta olla yhteydessä rikosentekijään korvauksen saamiseksi.

Valtiokonttorin etukäteinen maksusitoumus rikoksen uhrin ja henkirikoksen uhrin läheisen sairaanhoitokuluina korvattavista terapiakuluista on kannatettava, jos sillä voidaan nopeuttaa ja helpottaa rikoksen vaikutuksista toipumista. Harkittaessa etukäteisen maksusitoumuksen lisäämistä rikosvahinkolakiin tulisi luonnollisesti harkita sen myöntämisperusteiden harkinnan ja muun menettelyn yhdenmukaisuus korvausjärjestelmän kanssa.

Arvioitaessa rikosvahinkolain 9 §:n soveltamisalan laajentamista ensisijaisena lähtökohtana tulisi pitää lainsäädännön ymmärrettävyys ja yhtenäisyys nimenomaan rikoksen uhrin näkökulmasta. Rikosvahinkolain 9 §:n viitattaessa vahingonkorvauslain (412/1974) 5 luvun 6 §:ään kyseisten lainkohtien keskinäisen suhteen tulisi olla mahdollisimman selkeä. Soveltamisalan laajentamista arviomuistiosta esitetyin tavoin syrjintärikoksiin olisi perusteltua harkita ottaen huomioon niiden aiheuttama haitta, joka voi henkilö- ja tilannekohtaisista tekijöistä riippuen olla merkittävä ja pitkäkestoinen.

Surmansa saaneen henkilön läheisen oikeus kärsimyskorvaukseen rikosvahinkolain perusteella on kannatettavaa. Henkirikoksen tai törkeän kuolemantuottamuksen haitalliset vaikutukset läheisille ovat huomattavat. Mahdollisen kärsimyskorvaussäännöksen soveltamisalan tulisi olla tarkasti rajattu ja yksiselitteinen, jotta säännös ei muodostuisi erilaisia perhe -tai lähisuhteita tahattomasti syrjiväksi ja tulkinnaltaan vaikeaksi. Kohtuullisen kärsimyskorvauksen enimmäismäärän olisi perusteltua olla johdonmukaisessa suhteessa rikoksen uhrille maksettavan kärsimyskorvauksen kanssa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

295 480 171
358 295 480 171

916 044 635
+358 9 160 44635

kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

Koska rikosvahinkolain 20 §:n perusvähennyksen soveltamisala on rajattu ja säännöksen soveltamisen tuottama vuosittainen säästö valtion korvausmenoihin on arvioitu noin 616 000 euroksi, perusvähennyksen kumoaminen ei merkittävästi lisää rikosvahinkojen korvausjärjestelmän kustannuksia. Rikosvahinkojen korvaamisen lähtökohtainen tarkoitus on vähentää uhrille tai hänen läheiselleen rikoksesta aiheutuvia kielteisiä seuraamuksia. Perusvähennys, käytännössä omavastuuosuus, joudutaan perimään rikoksentehtäjältä. Perimisvastuun jääminen uhrille tai hänen läheiselleen on jokseenkin vastakkainen edellä mainitulle tavoitteelle erityisesti tapauksissa, joissa rikoksen luonne tai tekotapa ovat aiheuttaneet erityistä kärsimystä ja huomioiden varsin usein toistuva rikoksentehtäjän varattomuus.

Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuden laajentaminen arviomuistiossa mainittuihin viranomaisiin on perusteltavissa asianosaisten oikeusturvan ja rikosvahinkojärjestelmän tehokkuuden parantamisen vuoksi. Harkittaessa Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuden laajentamista olisi perusteltua yhdenmukaistaa tiedonsaantioikeussäännös perusteluineen vastaamaan voimassa olevaa tietosuojasääntelyä. Mahdollisimman laajasti perusteltu ja pyydettävän tiedon osalta yksilöity asiakirjapyyntö nopeuttaa asian käsittelyä viranomaisessa, jonka hallussa pyydetty tiedot ovat. Erityisesti perustelujen täsmällisyys koskee välttämättömyysedellytystä, jonka arviointi on keskeistä asiakirjapyyntöön vastaanottaneessa viranomaisessa.

Rikoksen uhreille maksettavia korvauksia koskevan direktiivin 2004/80/EY rajat ylittäviä korvaustilanteita koskevan sääntelyn, terrorismin torjumisesta annetun direktiivin (EU) 2017/541 ja uhrien oikeuksia koskevan Euroopan unionin strategian COM (2020) 258 tavoitteet huomioiden rikosvahinkolain muutostarpeiden jatkoarvioinnissa olisi perusteltua ottaa kantaa tilanteisiin, joilla on kansainvälisiä ulottuvuuksia. Käytännössä tämä tarkoittaisi rikosvahinkolain 2-3 §:ien sisällön tarkastelua terrorismirikosdirektiiviin ja uhrien oikeuksien strategiaan nähden. Luonnollisesti tarkastelussa tulisi huomioida vahingonkorvauslain säännökset ja vakiintuneet vahingonkorvausoikeudelliset periaatteet. Sisäministeriö ei näe tarvetta lisätä rikosvahinkolakiin uhrin määritelmää varsinkaan, jos määritelmä asettaisi tai lisääisi todennäköisyyttä asettaa erilaisten rikosten uhrit eriarvoiseen asemaan.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan rikosvahinkolain mahdollinen muuttaminen tulisi tehdä tarkastelemalla korvausjärjestelmää kokonaisuutena. Tämä tarkoittaa, että rikosvahinkolain tai muiden lakien, joiden perusteella rikoksen uhrien tai hänen läheistensä on mahdollista saada korvausta, muuttamisen eräänä lähtökohtana tulisi olla korvausten hakemisen menettelyllinen helppous ja korvausoikeuden synnyttävien säännösten tulkinnallinen yksinkertaisuus. Korvausten rahamäärän nostaminen ja korvausoikeuden soveltamisalasäännösten laajentaminen ovat sinänsä kannatettavia. Ne eivät kuitenkaan tyhjentävästi paranna rikoksen uhrin tai hänen läheisensä mahdollisuuksia saada hyvitystä, jos korvausjärjestelmä kokonaisuutena on monimutkainen.

Muilta osin sisäministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Osastopäällikkö

Tomi Vuori

Poliisiylitarkastaja

Sami Ryhänen

Jakelu

OM Oikeusministeriö
OM YOO Siviilioikeus, Riitta Haapasaaari